

RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI

Mamasoatov Dilshod Ravshanovich

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti kafedra mudiri, PhD

Annotatsiya. Ushbu maqolada asosan raqamli iqtisodiyot tushunchasi va uni yanada rivojlantirishdagi moammolarni bartaraf etish, raqamli iqtisodiyotning o'sishi global iqtisodiy o'sishiga ta'siri, jahon bozoridagi raqamli iqtisodiyotning o'rnini. Hamda insonlarning yashash tarzini sezilarli o'zgartira olishi va bu uning asosiy foydasi ekanligi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish, internet iqtisodiyoti, raqamli iqtisodiyot va jahon iqtisodiyoti istiqbollari, kommunikatsiya.

Аннотация. В данной статье основное внимание уделяется понятию цифровой экономики и устранению проблем ее дальнейшего развития, влиянию роста цифровой экономики на глобальный экономический рост, а также роли цифровой экономики на мировом рынке. Также поясняется, что оно способно существенно изменить образ жизни людей и что в этом его главное преимущество.

Ключевые слова: цифровая экономика, формирование цифровой экономики, интернет-экономика, цифровая экономика и перспективы мировой экономики, коммуникация.

Annotation. This article focuses on the concept of the digital economy and eliminating the problems of its further development, the impact of the growth of the digital economy on global economic growth, as well as the role of the digital economy in the global market. It is also explained that it can significantly change the way people live and that this is its main advantage.

Keywords: digital economy, formation of the digital economy, Internet economy, digital economy and global economic prospects, communication.

Raqamli iqtisod - xo'jalik yuritishning yangi zamonaviy shakli bo'lib, unda ishlab chiqarish va boshqarishning asosiy faktori sifatida raqamli ko'rinishdagi katta ma'lumotlar majmui va ularni qayta ishlash jarayoni hizmat qiladi. Olingan natijalarni amaliyotda ishlatish esa an'anaviy ho'jalik yuritish shakllriga nisbatan ancha katta samaradorlikka erishishga imkon beradi.

Raqamli iqtisodiyot – bu jarayonlarni tahlil qilish natijalaridan foydalanish va katta hajmdagi ma'umotlarni qayta ishlash asosida turli xildagi, texnologiyalar, asbob-uskunalar, tovar va xizmatlarni saqlash, sotish va yetkazib berish samaradorligini jiddiy ravishda oshirishga imkon beradigan, raqamli texnologiyalarga asoslangan elektron biznes va elektron tijorat bilan chambarchas bog'liq iqtisodiy faoliyat, hamda

shu faoliyat natijasida ishlab chiqariladigan va sotiladigan raqamli tovarlar, xizmatlar yig'indisidir. Ba'zida u internet iqtisodiyoti, yangi iqtisodiyot yoki veb-iqtisodiyot degan terminlar bilan ham ifodalanadi. Birinchi marta 1995 yilda amerikalik dasturchi Nikolas Negroponte "Raqamli iqtisodiyot" terminini amaliyotga kiritgan bo'lsa, hozirda bu istilohni butun dunyodagi siyosatchilar, iqtisodchilar, jurnalistlar, tadbirkorlar – deyarli barcha kasb egalari qo'llamoqda. Raqamlashtirish jahon iqtisodiyotining o'sishiga olib keladi, masalan, nufuzli McKinsey Global Institute konsalting kompaniyasining hisob-kitoblariga ko'ra, eng yangi raqamli texnologiyalardan foydalanish 2025 yilga borib yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishiga olib keladi. Butun dunyo bo'ylab. 3-6 trillion dollarni tashkil etadi Kompaniyaning hisob-kitoblariga ko'ra, 12 turdagi yuqori texnologiya (mobil Internet, ilg'or robototexnika, bulutli texnologiya, qayta tiklanadigan energiya, Internet of Things (IoT) ma'lumotlari) bu o'sishga hissa qo'shadi. simsiz uzatish, harakatchanlik va sun'iy intellekt va boshqalar). Ayni paytda butun dunyo bo'ylab yirik kompaniyalar raqamlashtirish haqiqatidan xabardor va bulutli texnologiyalar va tarmoq infratuzilmasini modernizatsiya qilish bo'yicha ko'rsatmalarga ega. Raqamlashtirish, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish iste'molchilar, davlat, umuman, jamiyat uchun katta imkoniyatlar ochib beradi. Raqamli iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash bo'yicha dunyoning yetakchi davlatlari qatorida Singapur, Xitoy, Janubiy Koreya, Yangi Zelandiya va Daniya bor. Bu mamlakatlar raqamlashtirish va yuqori texnologiyalarni shakllantirish sohasida salmoqli tashabbuslar bilan chiqdi. Misol uchun, Singapur 2014-yilda o'zining "Aqlli millat" konsepsiyasini asoslab berdi va korxonalarini yuqoridagi konsepsiyani amalga oshirishga taklif qildi. "Aqlli xalq" konsepsiyasi – aholining kundalik hayotiga raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan davlatning ishbilarmonlik ruhi. Ushbu konsepsiyani amalga oshirishda nafaqat yirik kompaniyalar, balki kichik va o'rta biznes ham ishtirok etdi. "Aqlli" datchiklar bilan shahar bloklari. Jihozlangan - ular elektr energiyasi, suv va boshqa ko'rsatkichlarning real vaqt iste'molini nazorat qiladi. Olingan ma'lumotlar hukumatga suv iste'molini yaxshilash va shaharga toza suv olib keladigan. Malayziyaga qaramlikni kamaytirishga yordam beradi. Sensorlar, shuningdek, fuqarolarga resurslardan foydalanishni kuzatish imkonini beradi va dastur ishtirokchilari birinchi navbatda uy-joy, sog'liq (bemor uydan chiqmasdan yordam oladi, shifokor bilan masofadan aloqa qiladi) va transport tarmog'i (uchuvchisiz

transport vositalari va avtobuslar) bilan shug'ullanadi. Virtual Singapur deb nomlangan yagona ekotizimni tashkil qiladi. Raqamli iqtisodiyot hozirgi mavjud sohalarining yarmidan ko'prog'ida beqiyos o'zgarishlar keltirib chiqarishi ta'kidlanmoqda. Jumladan, Jahon banki ekspertlari fikricha, tezkor internetdan foydalanuvchilar sonining 10 foizga ko'payishi milliy iqtisodiyotlar yalpi hajmini har yili o'rtacha 0,4-1,4 foizga oshirish imkonini beradi. Shuningdek raqamli iqtisodiyot – bu noldan boshlab yaratilishi lozim bo'lgan qandaydir boshqacha iqtisodiyot emas. Bu yangi texnologiyalar, platformalar va biznes modellari yaratish, ularni kundalik hayotga joriy etish orqali mavjud iqtisodiyotni yangicha tizimga ko'chirish deganidir. Bu tizimning asosiy belgilari quyidagilardan iborat:

- yuqori darajada avtomatlashtirilganlik;
- elektron hujjat almashinuvi;
- buxgalterlik va boshqaruv tizimlarining elektron integratsiyalashuvi;
- ma'lumotlar elektron bazalari;
- CRM (mijozlar bilan o'zaro munosabat tizimi) mavjudligi; korporativ tarmoqlar. Qulayliklari esa:

1. To'lovlar uchun xarajatlar kamayadi (masalan, bankka borish uchun yo'lkiraga boshqa resurslar tejaladi).
2. Tovarlar va xizmatlar haqida ko'proq va tezroq ma'lumot olinadi.
3. Raqamli dunyodagi tovar va xizmatlarning jahon bozoriga chiqish imkoniyatlari katta.
4. Fidbek (iste'molchi fikri)ni tez olish hisobiga tovar va xizmatlar jadal takomillashtiriladi.
5. Tezroq, sifatliroq, qulayroq. Chunonchi, mamlakatimizda "Elektron hukumat" tizimini joriy etish raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, uning asosiy maqsadi ma'muriy tartib va taomillardan o'tishni soddalashtirish, aholi turmush sifatini oshirish, investitsiya va ishbilarmonlik muhitini yaxshilashga qaratilgan. Belgilab olingan asosiy vazifalar ijrosini amalga oshirish, shuningdek, mamlakatimizda raqamli jamiyat rivojlanishi, aholi va tadbirkorlar uchun qulay imkoniyatlar yaratish, byurokratik to'siqlar va korrupsiyaviy omillardan holi samarali va ochiq davlat boshqaruvi tizimini rivojlantirish borasida ko'zlangan maqsadga erishish uchun bugungi kunda iqtisodiyotning barcha sohalarini raqamli texnologiyalar asosida yangilashni nazarda tutadigan "raqamli iqtisodiyot" milliy

konsepsiyasini ishlab chiqilayotgan bo'lib, aynan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali yalpi ichki mahsulot hajmini qo'shimcha 30 foizga o'stirish imkoni yaratilishi kutilmoqda. Iqtisodiy rivojlanishning qaysi davri bo'lishidan qat'i nazar, sanoatlashuvning asosiy belgisi korxonalarining doimo ishlab chiqarish hajmi ortishi hisoblangan. Sexlar maydonlari kengaygan, dastgohlar qatorlari ko'paygan, konveyerlar lentolari uzaygan, xodimlar shtati ortgan.

Xulosa. Xulosa qilib aytganga, har bir mamlakat rivojlanishi uchun yangi-yangi o'zgarishlar, g'oyalar, vaqti-vaqti bilan o'zgarib turadigan yangicha tartiblar bo'lishi lozim. Mamlakatimiz taraqqiyotining istiqboli ham raqamli iqtisodiyot rivojlanishi va raqamli texnologiyalarning qamrov darajasiga tayanadi. Raqamli iqtisodiyot jamoat manfaatlarida ishlashi uchun u inklyuziv bo'lishi kerak. Yangi texnologiyalar muqarrar ravishda mehnat bozoridagi sezilarli o'zgarishlar, jumladan, ayrim tarmoqlarda ish o'rinlarini qisqartirish va boshqalarida keng miqyosda yangi imkoniyatlar yaratish bilan bog'liq. Raqamli iqtisodiyot turli xil yangi bilim va ko'nikmalarni, sezilarli darajada yangi ijtimoiy himoya choralarini talab qiladi. Shu bilan birga, ta'limni rivojlantirish, shuningdek, umrbod ta'lim xizmatlaridan umumiy foydalanish imkoniyatini ta'minlash uchun katta mablag' talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gulyamov S.S., Ayupov R.X. Raqamli iqtisodiyot va uning asosiy rivojlanish yo'nalishlari. O'zbekiston statistika qo'mitasi elektron jurnali, 2019 yil noyabr, 2-son. 10 bet.
2. Gulyamov S.S. va boshqalar. Elektron tijorat asoslari. O'quv qo'llanma, Intellektual mulk agentligida ro'yhatga olingan va deponentga qo'yilgan – iccenter.uz – saytida 001896 raqami bilan 20.01.2020 sanasida qayd qilingan. 346 bet.
3. Gulyamov S.S. va boshqalar. Main basic principles of use of digital technologies in agriculture in the Republic of Uzbekistan. Journal of American Scienes, 2019, December, №12, pages 12-19.
4. Ayupov R.X., Baltabaeva G.R. Raqamli valyutalar bozori: innovatsiyalar va rivojlanish istiqbollari. –T: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2018, 172 bet.
5. Xaydarov Baxrom Xolmuradovich Iqtisodiy islohotlarni rivojlantirishda kambag'allikni qisqartirish. IQTISODIYOT VA TA'LIM 2021 4-son. 288-292 b

